

**Pierwszy polski spektakl w historii
Lincoln Center Festival,
najbardziej prestiżowego festiwalu teatralnego w USA!**

KALKWERK
NARODOWEGO STAREGO TEATRU Z KRAKOWA
NA PODSTAWIE POWIEŚCI THOMASA BERNHARDA
REŻ. KRYSZTOF LUPA

14-18 lipca 2009 r.

Kalkwerk opowiada właśnie o tym, że za swoje metafizyczne apetyty człowiek gotów jest zapłacić każdą cenę, nie mając zarazem żadnej gwarancji, iż ta transakcja z losem zostanie czymkolwiek zwieńczona
– Janusz Majcherek, *Teatr*

„Kalkwerk” Krystiana Lupa ze Starego Teatru. Jedno z największych wydarzeń teatralnych lat 90.
– Roman Pawłowski, *Gazeta Wyborcza*

Lincoln Center Festival, przy wsparciu **Instytutu Kultury Polskiej w Nowym Jorku** zaprasza na amerykańską premierę *Kalkwerku*, jednego z najwybitniejszych przedstawień Krystiana Lupa. Będzie to pierwsza prezentacja polskiego teatru w historii festiwalu. Spektakl pokazany zostanie 5 razy, w dniach 14-18 lipca o godz. 19:00 w Gerald W. Lynch Theater w John Jay College, przy 899 Tenth Avenue, między 58 i 59 Street.

KALKWERK to według wielu najwybitniejszy spektakl w dorobku wielkiego polskiego reżysera, obsypany nagrodami na krajowych festiwalach, prezentowany także na Litwie, Węgrzech, we Francji, Rosji, Niemczech i Belgii. Przedstawienie, którego prapremiera światowa odbyła się na Festiwalu Europy Środkowej w Cividale del Friuli we Włoszech w 1992 r., zostało wznowione po ponad 10 latach z okazji „Lupa Festiwal”, który w 2003 r. odbył się w Starym Teatrze. Spektakl nie stracił jednak nic ze swej teatralnej perfekcji. Głębia emocji, metafizyczny trans, który jest udziałem twórców i widzów powróciły po latach wzbogacone o nowe doświadczenia Krystiana Lupa i jego aktorów. W 1998 r. przygotowano jego wersję dla Teatru Telewizji.

Kalkwerk był pierwszym i jednym z czterech utworów Bernharda, który Lupa przeniósł na scenę i jedną z wielu adaptacji prozy austriackiej, z którymi się zmierzył – obok dzieł Alfreda Kubina, Roberta Musila, Wernera Schwaba, Rainera Marii Rilkego i Hermanna Brocha. Tytułowy Kalkwerk, czyli Wapniarnia, to nazwa majątku, w którym Konrad, na wpół genialny, na wpół szalony bohater prowadzi eksperymenty mające przybliżyć go do odkrycia tajemnicy fenomenu słuchu. Bezskutecznie próbuje przenieść na papier traktat filozoficzny na ten temat. Do swoich eksperymentów angażuje niepełnosprawną żonę, której choroba i fizyczne cierpienie przeciwstawione są mękom twórczym i emocjonalnym Kondrada. Lupa ukazując historię tej niezwyklej pary w ascetycznej, prawie pustej przestrzeni, w półcieniach i izolacji, pozwala dramatowi rozegrać się między słowami, w emocjach, spojrzeniach, we wzajemnej relacji uwięzionych w eksperymencie duchowym małżonków. Udaje mu się także rzecz w teatrze prawie niemożliwa – ukazanie pulsujących myśli, przeblysków geniuszu, oznak szaleństwa i monologu wewnętrznego Konrada, w którego perfekcyjnie wcielił się Andrzej Hudziak (za swoją rolę otrzymał nagrodę im. A. Zelwerowicza przyznawaną przez miesięcznik *Teatr*). Krytyka nazwała ten spektakl wielkim traktatem metafizycznym.

Szczegółowe informacje na kolejnych stronach oraz na stronie www.PolishCulture-NYC.org.

LISTINGS:

CO: Amerykańska premiera spektaklu KALKWERK na podstawie powieści Thomasa Bernharda, w wykonaniu Narodowego Starego Teatru z Krakowa i reż. Krystiana Lupy na LINCOLN CENTER FESTIVAL
KIEDY: 14-18 lipca 2009 r., godz. 19.00

GDZIE: Gerald W. Lynch Theater w John Jay College, przy 899 Tenth Avenue, między 58 i 59 Street.

DOJAZD metrem: 1, 9, A, B, D do 59 Street i Columbus Circle lub N, R, Q, W do 57 ulicy i 7 Avenue

BILETY: \$35, \$50, \$75, tel. 212.721.6500 lub www.LincolnCenterFestival.org

WIĘCEJ INFORMACJI: www.PolishCulture-NYC.org

Adaptacja, scenografia i reżyseria: **Krystian Lupa**

Tłumaczenie wersji angielskiej: **Philips Boehm**

Muzyka: **Jacek Ostaszewski**

Występują: **Andrzej Hudziak, Małgorzata Hajewska-Krzysztofik, Piotr Skiba, Zbigniew Kosowski, Bolesław Brzozowski, Paweł Miśkiewicz, Paweł Kruszelnicki, Krzysztof Głuchowski.**

Teatr daje możliwość śledzenia ukrytych, niechcianych rejonów świadomości i nieświadomości. W oświetleniu stojącej się na scenie sytuacji, na nowo postrzegam swoją duchowość i cielesność, co umożliwia autorefleksję – zarówno świadomą, jak i tę, o której mówił Jung: przemianę, której należy 'pozwolić, by się stawiała'. Uprawianie sztuki ma na celu zmniejszenie lęku przed wejściem w ciemne rejony duszy.

– Krystian Lupa, Tygodnik Powszechny, 2002 r.

Przedstawienie Krystiana Lupy należy (...) do tych zdarzeń, których nie wolno nie znać. Kongenialna adaptacja powieści w połączeniu z możliwościami aktorskimi Starego Teatru z Krakowa (Małgorzata Hajewska-Krzysztofik i Andrzej Hudziak (...)) oraz sztuka reżyserska Krystiana Lupy, najwybitniejszego dziś artysty teatru w Polsce, sprawiają, że twórczość Thomasa Bernharda bodaj po raz pierwszy na gruncie polskim przemawia z siłą właściwą temu autorowi.

– Janusz Majcherek, Gazeta Wyborcza

Znakomite dzieło Bernharda w rękach nie mniej wyrafinowanego reżysera zamienia się na scenie w arcydzieło. (...) Krystianowi Lupa udało się – ułamkowo, oczywiście, – pokazać na scenie coś z Tajemnicy twórczości. Aktorzy są w rękach Lupy czułym i posłusznym mu instrumentem; widz czuje, że i dla nich udział w przedstawieniu jest wielką intelektualną przygodą. (...) To wielkie przedstawienie.

– Ella Bodnar, Gazeta Krakowska

KRYSTIAN LUPA (1943) – wybitny polski reżyser teatralny, scenograf, grafik, autor scenariuszy i adaptacji teatralnych, tłumacz, pedagog w krakowskiej PWST. Studiował fizykę, malarstwo i grafikę, reżyserię filmową i teatralną. W Teatrze im. Norwida w Jeleniej Górze skupił wokół siebie młodych aktorów. Zafascynowany Witkacym i psychoanalizą Junga badał możliwości teatru jako narzędzia poznania. Powstały wtedy inscenizacje *Nadobniś i koczkodanów*, *Pragmatystów*, *Macieja Korbowy i Bellatrix*. W drugiej połowie lat 80-tych przeniósł się na stałe do Krakowa. Na Scenę Kameralną Starego Teatru adaptował wielkie dzieła literatury niemieckiej i rosyjskiej: Rilkego, Musila, Dostojewskiego. Kreacje aktorskie w jego spektaklach, jak choćby w *Braciach Karamazow* czy *Kalkwerku*, charakteryzują się wyjątkowym stopniem skupienia i emocjonalnej precyzji. W latach 1995-98 powstała adaptacja *Lunatyków* Brocha. Uwaga Lupy skupiła ię na procesach przewartościowywania światopoglądu ukształtowanego w europejskiej, chrześcijańskiej kulturze. Jego teatr sprowokował żywiołowe reakcje publiczności w kraju i za granicą. Dorobek artystyczny reżysera honorowany był kolejnymi odznaczeniami. Temat, który na fali sukcesów coraz bardziej angażował Lupę, to mistyfikacje i zakłamanie, nieobce zwłaszcza jednostkom twórczym. Inspiracją dlań stała się demaskatorska proza Bernharda. Lupa inscenizował jego powieści i dramaty w teatrach Krakowa (*Kalkwerk* i *Rodzeństwo* w Starym Teatrze), Wrocławia (*Immanuel Kant* w Polskim) i Warszawy (*Wymazywanie* w Dramatycznym). Eksplorując problemy i mity związane z duchowym rozwojem człowieka coraz częściej sięgał po literaturę rosyjską (Czechow, Gorki, Dostojewski, Bułhakow) oraz dramat współczesny (np. Yasminy Rezy). Reżyserował w wielu polskich teatrach oraz w Niemczech, Grecji i Austrii. W 2006 r. American Repertory Theatre w Bostonie, przy współpracy Instytutu Kultury Polskiej w Nowym Jorku, wystawił *Trzy siostry* w reż. Lupy. Lupa jest autorem szkiców o teatrze zat. *Utopia i jej mieszkańcy*, oraz zbiorów łączących formę opowiadania i dziennika intymnego – *Labirynt* i *Podglądania*. Od 1983 r. wykłada (od 1993 r. w stopniu

profesora) w PWST w Krakowie, w l. 1990-96 pełnił tam funkcję dziekana Wydziału Reżyserii. Krystian Lupa jest laureatem dwóch najważniejszych polskich nagród teatralnych: Nagrody im. Konrada Swinarskiego przyznawanej przez redakcję miesięcznika „Teatr” (1988) i Nagrody im. Leona Schillera (1992), oraz licznych festiwali krajowych i zagranicznych, otrzymał m.in. Grand Prix dla *Lunatyków* za najlepszy spektakl zagraniczny we Francji w sezonie 1998/99. W 2001 r. odznaczony został austriackim Krzyżem Honorowym I klasy za działalność w dziedzinie nauki i sztuki. W 2009 r. otrzymał prestiżową Europejską Nagrodę Teatralną, zwaną teatralnym Oscarem.

Narodowy Stary Teatr im. Heleny Modrzejewskiej w Krakowie – drugi najstarszy teatr w Polsce. Obok Teatru Narodowego w Warszawie i Teatru Wybrzeże w Gdańsku jest jedną z trzech narodowych scen dramatycznych, podlegających bezpośrednio Ministrowi Kultury. Początki działalności datują się na lata 80. XVIII wieku: inicjatorem jego powstania był warszawski aktor Mateusz Witkowski, któremu w 1781 władze Krakowa udzieliły zgody na wystawienie sztuki i który pełnił funkcję antreprenera (dyrektora) teatru. W latach 1787-1830, kiedy antreprenerem był Jacek Kluszewski znacząco wzrosła ranga i popularność teatru, w którym mimo zależności od władz austriackich wystawiano polskie przedstawienia. W 1865 r. po raz pierwszy na jego scenie wystąpiła Helena Modrzejewska, obecna patronka. W latach 1866-85 teatrem kierował Stanisław Koźmian, wybitny publicysta polityczny i literat, związany ze środowiskiem krakowskich konserwatystów, współautor *Teki Stańczyka*, uczestnik powstania styczniowego, twórca tzw. "szkoły krakowskiej", w której szczególną uwagę zwracano na jakość gry aktorskiej i gruntowne przygotowanie inscenizacji.

Na przełomie XIX i XX w. teatr praktycznie przestał funkcjonować. Na przełomie lat 20. i 30. XX mieściła się w nim Miejska Szkoła Dramatyczna, a działalność teatralną wznowiono po zakończeniu II wojny światowej. W latach 1946-54 w repertuarze przeważały przedstawienia z usankcjonowanego przez państwo nurtu socrealistycznego. Po objęciu dyrekcji sceny w 1963 przez Zygmunta Hübnera, do Starego trafiło wiele artystycznych indywidualności, m. in. reżyserzy Andrzej Wajda, Konrad Swinarski i Jerzy Jarocki. W 1969 Hübner złożył rezygnację ze stanowiska dyrektora po zdjęciu przez cenzurę przedstawienia *Kurdesz Ernesta Brylla*. Jednym z najważniejszych wydarzeń w tamtych latach była nowatorska inscenizacja *Dziadów* Adama Mickiewicza w reż. Konrada Swinarskiego (1973). Coraz częściej sięgano po polski repertuar współczesny i zapraszano do współpracy młodych twórców: Krystiana Lupa, Jerzego Grzegorzewskiego czy Krzysztofa Kieślowskiego. W stanie wojennym teatrem kierował Stanisław Radwan, a wiele wystawianych sztuk odwoływało się do bieżących wydarzeń społecznych. Ważnymi produkcjami tego czasu były spektakle Andrzeja Wajdy, m.in. inscenizacja *Hamleta* (1981) z Teresą Budzisz-Krzyżanowską w roli tytułowej. W 1980 r. rozpoczęła się także stała współpraca Krystiana Lupa ze Starym Teatrem. Od 2002 dyrektorem artystycznym, a od 2003 dyrektorem naczelnym jest profesor krakowskiej PWST, aktor i reżyser Mikołaj Grabowski, którego celem jest prezentacja współczesnych dramatów i reinterpretacja klasyki. Grabowski odmłodził zespół artystyczny wprowadzając na scenę utwory młodych dramaturgów inscenizowanych przez młodych reżyserów (studio Bazart, festiwal *re_wizje*) oraz warsztatowe przedstawienia polskiego dramatu romantycznego w reżyserii debiutujących artystów (*re_wizje/romantyzm*). Od 1954 do 2009 r. Stary Teatr przygotował 445 premiery.

Instytut Kultury Polskiej w Nowym Jorku, otwarty w 2000 r., jest placówką dyplomacji kulturalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jednym z sieci 19 instytutów. Jego misją jest ożywianie i promocja więzi kulturalnych pomiędzy USA i Polską, zarówno poprzez prezentację osiągnięć kulturalnych Polski Amerykanom, jak i zapewnienie artystom i naukowcom z Polski kontaktów z najważniejszymi amerykańskimi partnerami i instytucjami.

Instytut promuje, organizuje prezentacje, i produkuje szeroką gamę wydarzeń kulturalnych we wszystkich dziedzinach kultury: teatrze, muzyce, filmie, literaturze i sztuce. Od momentu powstania, ukierunkowany jest na ścisłą współpracę z instytucjami miejscowymi, tak by umieszczać w ich programach prezentacje kultury polskiej. Wystawa współczesnej sztuki kobiet *Architectures of Gender* w SculptureCenter (2003), przegląd polskiej animacji w Museum of Modern Art (2003), *Jesień Gombrowicza* (2004), spektakle TR Warszawa w reż. Krzysztofa Warlikowskiego na festiwalu „Next Wave” w BAM (*Dybuk* w 2004 i *Krum* w 2007, za którego reżyser otrzymał prestiżową nagrodę Obie), Hołdy dla Czesława Miłosza i Ryszarda Kapuścińskiego podczas festiwalu literackiego PEN World Voices (2005, 2007), czy *Makbet* w reż. G. Jarzyny na nabrzeżu Brooklynu, koncert Tomasza Stańki w MoMA i spektakl *Irena's Vow* z Tovah Feldshuh w roli głównej (2008), obecnie grany na Broadway'u, to tylko niektóre ze zorganizowanych przez nas wydarzeń, docenione przez nowojorską publiczność i media.